

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΘΕΑΤΡΑ

ΘΕΑΤΡΟ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ: ΠΡ. ΜΕΡΙΜΕ:
ΚΑΡΜΕΝ. Διασκευή Μ. Καραγάτση.

Δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά πού ὁ κ. Καραγάτσης καταπιάνεται μέ τὸ θέατρο.

Στὴ διασκευὴ μιᾶς γαλλικῆς νουβέλλας, πού ἔπαιξε μέ τὸν τίτλο «Μπάρ Έλντοράντο», ἐδῶ καὶ τρία χρόνια ὁ θίασος Μουσοῦρη, εἶχε δώσει τὸ μέτρο τῆς ἀξίας του, σάν θεατρικοῦ συγγραφέα.

Κι' ἔπειτα ἀπ' αὐτὸ ἀναρωτιέται κανεὶς γιατί τὸ θέατρο Κοτοπούλη τοῦ ἀνέθεσε τὴν διασκευὴ τῆς Κάρμεν τοῦ Μεριμέ.

Βέβαια τὸ θέατρο Κοτοπούλη—παρ' ὅλες τὶς ἐλπίδες μερικῶν αισιοδόξων—ἔχει ἀποδείξει πιά, κι' ἀπὸ τὴ σύσταση τοῦ θιάσου του καὶ ἀπὸ τὰ ἔργα πού ἀνεβάζει καὶ πρόκειται ν' ἀνεβάσει πὼς ἐπιδιώκει τὴν ταμειακὴ καὶ μόνον ἐπιτυχία καὶ τὴν ἐπιδιώκει μέ ὅλα τὰ μέσα, ἀδιαφορώντας τέλεια γιὰ τὴν ποιότητα αὐτῶν τῶν μέσων.

Μὰ μ' ὅλα ταῦτα ὁ κ. Καραγάτσης μέ τὴν Κάρμεν ἀποδείχτηκε κατώτερος κι' αὐτῶν ἀκόμη τῶν ταπεινῶν προσδοκιῶν τοῦ θεάτρου Κοτοπούλη. Γιατὶ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Μεριμέ δέν ἀφαίρεσε μόνον τὴν «ἀδρὴ σφριγηλότητα» τοῦ ὕφους του, δέν γύμνωσε τοὺς ἥρωές του ἀπὸ κάθε ἀληθοφάνεια, δέν κομμάτισε τὸν μῦθε

σὲ διάφορα ἀσύνδετα συντρίμματα τέτοια πού οὔτε ἡ διήγηση δύο σχολιαστῶν (ἐνός θεατοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ Μεριμέ κι' ἐνός ἀθέατου) νὰ μὴν μπορεῖ νὰ τὰ συνδέσει καὶ νὰ τὰ ἐξηγήσει, δέν τύλιξε τὸ ἔργο τοῦ συγγραφέα τῆς Ἀμαξας καὶ τοῦ Θεάτρου τῆς Κλάρας Γκαζούλ, στὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ πιὸ ἀφόρητου μελοδραματισμοῦ, ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ τοῦ ἀφαιρέσει—κι' αὐτὸ δέν πρέπει νὰ τοῦ τὸ συχωρέσει ἡ διεύθυνση τοῦ θεάτρου γιατί διάψευσε τὶς ἐλπίδες τῆς—καὶ κάθε αισθησιασμό.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ δώσουμε δίκη στὸ θέατρο Κοτοπούλη γιατί ἔπεσε θῦμα τοῦ θρύλου πού φέρνει τὸν κ. Καραγάτση σὲν τὸν κατ' ἐξοχὴν αισθησιακὸ καὶ ἐρωτικὸ μας συγγραφέα. Θρύλου πού δυστυχῶς ἔχει καταντήσει ψύχωση—καλλιεργημένη καὶ ἀπὸ ἐχθροὺς καὶ φίλους—καὶ στὸν ἴδιο τὸν κ. Καραγάτση.

Ἄν ὑπάρχει μιὰ πραγματικὰ ἐρωτικὴ ἢ αισθησιακὴ σκηνὴ στὸ ἔργο τοῦ κ. Καραγάτση, τότε τὰ ὀστᾶ τοῦ D. H. Lawrence, γιὰ ν' ἀναφέρουμε ἕναν ἀπὸ τοὺς νεώτερους maîtres, τοῦ συγγραφέα, μέ τὶς ἐρωτικὲς σκηνές πού ἀγγίζουν τὴν ἐκσταση καὶ τὴν ἀγιότητα, θὰ πρέπει νὰ τρίζουν.

Καλύτερο κήρυγμα ἀποχῆς ἀπὸ τὶς νοσηρὲς μελοδραματικὲς σκηνές πού ἀφθονοῦν στὸ ἔργο τοῦ κ. Καραγάτση δέν μπορεῖ νὰ γίνει. Χωρὶς μ' αὐτὸ νὰ θέλουμε νὰ ποῦμε πὼς τὸ ἔργο τοῦ ἀξίου συγγραφέα στερεῖται ἄλλων ἀρετῶν.

Τώρα τί προσπάθησαν να κάνουν οί κ. κ. 'Ανεμογιάννης και Μουζενίδης με την Κάρμεν πού τους έδωσε ο κ. Καραγάτσης υπερ-θέαμα η θέατρο και προσπάθησαν να λύσουν τὸ παλιὸ θεατρικὸ πρόβλημα τῆς ἔλλειψης κινήσεως δανειζόμενοι μέσα ἀπὸ τὸν κινηματογράφο ;

Ἄν εἶναι ἔτσι θᾶταν σὰν οἱ δυὸ ἄξιοι καλλιτέχνες να παραγνώριζαν τὴν οὐσία και τῶν δύο τεχνῶν, γιατί ἐνῶ ὁ κινηματογράφος εἶναι ἀπὸ τὴν οὐσία του ὑπότελης στὴν μηχανικὴ παραγωγή τὴν ἀπολύτως ἀκριβή, τὴν ρεαλιστικὴ κι' ὄχι μεταλλαγμένη τῆς κίνησης και τοῦ περιβάλλοντος, ἐνῶ βρίσκει τὴν μεταλλαγὴ του (σὲ συγκίνηση) ὄχι στὰ διάφορα στοιχεῖα πού ἀποτελοῦν τὸ σύνολο ἀλλὰ στὴ συναρμολόγηση αὐτῶν τῶν στοιχείων, στὸν ῥυθμὸ με τὸν ὁποῖον ἐκτυλίσσονται, στὴν ἐπάλληλη τοποθέτησή τους, τὸ Θέατρο ὑποβάλλει τὴν συμβατικότητα μέσα στὰ ἴδια τὰ στοιχεῖα πού ἀποτελοῦν τὸ ἔργο, μέσα στὰ λόγια και τὶς χειρονομίες τοῦ ἠθοποιοῦ ὅσο και στὴν ἐξέλιξη τῆς δράσης.

Πῶς θὰ μπορούσε λοιπὸν κανεὶς να παραλληλήσει τὶς δυὸ τέχνες και να ζητήσει μέσα σὲ κάτι πού προτείνει ὁ κινηματογράφος, να βρεῖ τὴν λύση μιᾶς δυσκολίας πού συναντᾷ τὸ θέατρο ;

Και στὴν περίπτωση τῆς Κάρμεν δὲν εἶχαν και μεγάλα θεατρικὰ προβλήματα ἀλλὰ και μ' αὐτὰ πού εἶχαν τί ἔκαναν ;

Πρῶτα ὁ κ. 'Ανεμογιάννης : Φοβᾶμαι πῶς

τὰ σκηνικὰ του γιὰ τὴν Κάρμεν σὰν θέατρο εἶταν κατώτερα ἀπὸ προηγούμενες δημιουργίες του. Τί συμβαίνει με τὸν κ. 'Ανεμογιάννη ; Μήπως δὲν ἔχει ἀνανεωθεῖ ἀπὸ πολὺ καιρὸ ; Μήπως ἐπαναλαμβάνει ὠρισμένα τυποποιημένα μοτίβα, μήπως οἱ ἀνησυχίες του, τὸν τελευταῖο καιρὸ εἶναι διακοσμητικὲς μόνον κι' ὄχι θεατρικὲς γιατί ὅπως ὁ συγγραφέας στὸ θέατρο προσπαθεῖ να δημιουργήσει μιὰ φαντασίωση, πού δὲν τείνει, δὲν πρέπει να τείνει στὴν ἀντιγραφή τῆς ἀπτῆς πραγματικότητας, ἀλλὰ στὸ να δημιουργήσει μιὰ καινούργια πραγματικότητα στὸν ἴδιο τὸν τόνο τῆς φύσεως, μ' ὅλο πού μεταχειρίζεται κινήτὰ μέσα, τὸ ἴδιο κι' ὁ σκηνογράφος ἂν θέλει να καταλήξει σὲ μιὰν ὁμοιομορφία ἐκφράσεως δὲν μπορεῖ να βουλευτεῖ με μιὰ σκηνοθεσία πού δὲν θᾶναι μεταγραμμένη στὸ ἴδιο κλειδί με τὸ θέμα. Κι' ὁ σκοπὸς τοῦ θέματος δὲν εἶναι διόλου να μᾶς κάνει να ζήσουμε μιὰ δεδομένη σκηνὴ ἀλλὰ να μᾶς ὑποβάλλει τὶς συγκινήσεις πού θὰ μᾶς προκαλοῦσε μιὰ παρόμοια σκηνὴ στὴ ζωὴ.

Ποιὸ λοιπὸν ἀπὸ τὰ ὠραιότατα σκηνικὰ, τῆς Κάρμεν μᾶς ὑπόβαλλε αὐτὴ τὴν συγκίνηση, μᾶς ἔδωσε αὐτὴ τὴ μεταγραφή τῆς πραγματικότητας ; Ὡς κι' αὐτὸ ἀκόμη τὸ Πανδοχεῖο τοῦ Χοῦργο, πούταν μιὰ χαρὰ τῶν ματιῶν με τὰ ζεστὰ κίτρινα χρώματά του και τὰ τόσο μελετημένα ὡς τὴν πιὸ μικρὴ λεπτομέρεια στολισμάτα του, ἔμοιαζε περισσότερο με ρεκλάμα γιὰ ταξείδια στὴν Ἰσπανία ἢ τὸ Μεξικὸ παρά με σκηνικὸ πού ὑπόβαλλε τὴν περήφανη γυμνὴ Ἀνταλουσία και τοὺς ληστές και κοντραμπαντιέρηδες πού φωληάζουν σ' αὐτό.

Ἄν πάλι θέλουν να κάνουν υπερθέαμα ὅμως τ' Ἀμερικάνικα Oklahoma, Brigadoon, Finian's, Rainbow κλπ. πρέπει να ξεκινήσουν πάνω σ' ἄλλες βάσεις :

Δὲν φτάνουν τὰ σκηνικὰ και τὰ κοστουμια, μ' ὅσο τέλεια κι' ἂν θὰ ἦσαν γιὰ τὴν περίπτωση οὔτε τὸ να κινήσεις—ὅπως πέτυχε ὁ κ. Μουζενίδης στὴν Κάρμεν—πάνω στὴν σκηνὴ ἄνετα και γραφικὰ ἕνα σωρὸ κομπάρσους. Χρειάζεται μουσικὴ, κι' ἐκτελεστὲς κάθε ταμπλώ : χορευτὲς, τραγουδιστὲς, κωμικούς, ἠθοποιούς, ἐκτελεστὲς πού ὅπως στ' Ἀμερικάνικα πρότυπά τους θὰ μπορούσαν ἂν ὄχι πάντοτε καλλιτεχνικὰ και τεχνικὰ ὅπως θᾶπρεπε, τοῦλάχιστον ὅμως τεχνικὰ να κρατήσουν τὸ ἐνδιαφέρον και να διασκεδάσουν τὸν θεατῆ.

Γιατὶ φυσικὰ δὲν φαντάζεται ὁ σκηνοθέτης πῶς οἱ δύο πρωταγωνιστὰί τῆς Κάρμεν θὰ μπορούσαν να κρατήσουν, με τὴν βοήθεια ἔστω και τῶν δύο ἢ τριῶν καλῶν ἠθοποιῶν πού διαθέτει ὁ θίασος—τὸ βάρος τῶν εἰκοσι ἀτέλειωτων ταμπλώ.